

Het leven gaat door; Lochem en de wereld in mei 1945

CeesJan Frank

Het is halverwege mei 1945. Lochem is bevrijd. Na de henerverende laatste oorlogsdagen en de vreugdevolle bevrijdingsfeesten keert langzaam de rust terug in het kleine stadje aan de Berkel. Er is echter veel werk aan de winkel. Schade aan gebouwen, wegen en bruggen moet worden hersteld; scholen hervatten hun lessen en bedrijven openen hun deuren weer; het nieuwe bestuur, de volkshuisvesting, de opvang van repatrianten en talloze andere zaken vragen veel aandacht. In de inmiddels weer legale kranten is er iedere dag over te lezen. Een willekeurige aflevering van *De Vrije Pers*, het dagelijkse bulletin van de samenwerkende ex-illegale organen, waaronder Trouw, Het Parool, Vrij Nederland, De Waarheid en Christoffor, verschenen in de weken na de bevrijding, geeft een aardig beeld van een samenleving, die met opgestroopte mouwen weer orde in de chaos probeert te scheppen. Dat gebeurt in vele grote en kleine berichten over landspolitieke aangelegenheden, overheidsmaatregelen en plaatselijke nieuwtjes. Zo ook de editie Lochem van zaterdag 19 mei 1945 (1^e jaargang, nr. 35), die in dit korte artikel centraal staat.

Nederlands nieuws

Het hoofdartikel in deze aflevering handelt over de zuivering van het Nederlandse ambtenarencorps, met het doel het vertrouwen in de overheidsinstanties aan de Nederlandse burger terug te geven. Het ambtenarencorps van openbare diensten, politie, arbeidsbureaus, onderwijs, etcetera was in de oorlogsjaren zoveel mogelijk dienstbaar gemaakt aan de Duitse bezetter en moest nu worden gezuiverd van, zoals de krant het omschrijft, *de minder betrouwbare elementen, zelfs van minder betrouwbaar schijnende elementen*. De zuive-

ringsmaatregelen konden al naar gelang de ernst van verdenking bestaan uit het bevel tot (tijdelijk) staken van de werkzaamheden, met behoud van bezoldiging; verder uit schorsing uit een functie, zonder doorbetaling en in het ergste geval definitief ontslag en eventuele internering. De Nederlandse bevolking werd gevraagd niet te lichtvaardig te oordelen en duidelijk onderscheid te maken tussen de ambtenaren die zich opzettelijk schuldig hebben gemaakt aan ontrouw aan het wettelijke gezag en dus landverraad, en degenen die trouw waren gebleven aan koningin en regering.

Vervolgens is er een bericht over de zorgwekkende toestand van de volkshuisvesting in Nederland. Talloze woningen zijn verwoest of zwaar beschadigd, terwijl er in de oorlogsjaren nauwelijks nieuwbouw heeft plaats gevonden. Alleen al in zuidelijk Nederland zijn 30.000 woningen onherstelbaar vernield, de grote steden niet eens meegerekend. De boodschap is, dat men jaarlijks ongeveer drie maal zoveel woningen zal moeten bouwen als in de jaren voor de oorlog om de achterstand van 200.000 huizen in tien jaar tijd weg te werken. De ergste woningnood zal zo snel mogelijk via de bouw van noodwoningen en het bewoonbaar maken van beschadigde gebouwen gelenigd moeten worden, *dit in verband met het tekort aan arbeidskrachten en de materiaal-schaarschte. Voor den landbouw is het van groot belang, dat de beschadigde boerderijen weer bruikbaar worden gemaakt en dat noodboerderijen voor de vernielde gebouwd worden. In verband met de voedselvoorziening is deze bouw het meeste urgent. Daarna komt de bouw van noodwoningen aan de beurt, dan het volledige herstel van de woningen, waarna ten slotte tot den bouw van perma-*

nente huizen kan worden overgegaan, aldus de Vrije Pers.

Ook een bericht over het medio mei 1945 grotendeels hervatte postverkeer is doortrokken van de bijzondere situatie in het bevrijde Europa. Het artikel geeft een actueel overzicht van de mogelijkheden in het binnenlandse en internationale postverkeer. Gewone briefkaarten, maar géén prentbriefkaarten (!), kunnen al vanuit en naar alle plaatsen in Nederland worden gezonden. Aangekende post is nog niet toegestaan. Ook kunnen er gewone brieven en briefkaarten aan de Nederlandse en geallieerde strijdkrachten in Noordwest Europa worden verstuurd en zogenaamde *Roode Kruisberichten, in het binnenlandsch verkeer, voor Nederlandse geëvacueerden in België en in het internationale verkeer*. Verder bestaat de mogelijkheid berichten voor krijgsgevangenen te versturen. De benodigde formulieren zijn voor de familieleden verkrijgbaar bij de plaatselijke burgemeesters. Uit de bankwereld te Amsterdam vernemen we de mededeling, dat mr. L.J.A. Trip zijn functie van President der Nederlandsche Bank, na onderbreking in de oorlogsjaren, weer op zich heeft genomen.

Over de grenzen

Het internationale nieuws rept over de voortdurende oorlog in het verre oosten en de internering van verscheidene honderden S.S.-ers op het kale eiland Nordstrand bij Sleeswijk-Holstein. *Men (de Amerikanen) waakt er zorgvuldig voor de S.S. afzonderlijk te houden van de Wehrmacht*, zo schrijft de Vrije Pers. Tenslotte wordt in een kort berichtje verhaald van de 2,5 miljoen buitenlandse arbeiders, die bij de bezetting van Duitsland daar werden aangetroffen. 40 % daarvan waren Russen, 25 % Fransen,

N.V.H.

Neerlands Volks Herstel Barchem-Laren-Lochem

Ontstaan
op aandrang van hooger hand;
aangepakt
door enkelen uit de diverse kerkelijke, culturele en sociale groepen;
open staand
voor een ieder die helpen wil.

Wat doet het?

Verzorging van vluchtelingen, repatriërende arbeiders en onderduikers:
registratie, geneeskundige controle, huisvesting, kleding, voeding, inschakeling in de normale distributie, ontspanning, regeling van den afvoer — dit alles in opdracht van den militairen repatriëringdienst.
Hulp aan en medeleving met de oorlogsslachtoffers:
inzameling en verstrekking van kleeren, meubelair, dekking, werktuigen en geld.
Inschakeling van vrouwlijken bijstand:
Unie van Vrouwelijke Vrijwilligers.
Adviesbureau van het Roode Kruis:
correspondentie met arbeiders in Duitsland en met landgenooten in andere deelen van ons land.

Wat beraamt het?

Jeugdzorg — Kinderuitzending — Muziekavond (Myra Hess) — Sociaal Adviesbureau — Ontwikkelingsavonden.

Wat wil het?

Volksopvoeding, Deskundige voorlichting. Kortom, zooals in de statuten staat:
medewerken aan den materielen, socialen, cultureelen en geestelijken opbouw van ons vaderland.

Advertentie: N.V.H. Neerlands Volks Herstel Barchem-Laren-Lochem

14 % Polen, 9 % Italianen, 5 % Belgen en 5 % Nederlanders. Er zijn voor deze arbeiders zo'n tweehonderd tijdelijke opvangcentra ingericht. Halverwege mei 1945 is een half miljoen van hen al naar huis en haard teruggekeerd (zie ook de advertentie van de N.V.H.

Lochem

Heropening der Scholen.

Woensdag 23 Mei begint het openbaar onderwijs in Lochem weer. Alle onderwijs (L.O., U.L.O., V.G.L.O.) wordt gegeven in school II (Burg. Leenstraat).

Schooltijden: voor leerlingen van school II, school III (klas v. d. Veen) en V.G.L.O. (Ras) 's morgens deels van 8—11½, deels van 8—12, voor leerlingen van school III (klassen van mej. Onderwater en mej. Kruizinga en klas 6 met de rest van 5) en van de U.L.O. school deels 's middags van 1—4½, deels van 1—5 uur.

De leerlingen van de 4e klas U.L.O. komen a.s. Woensdag pas om 2 uur.

Bericht: Lochem.
Heropening der Scholen.

Land van Lochem 2005 nr. 1

(Neerlands Volks Herstel) die onder andere de verzorging van repatriërende arbeiders op zich nam).

Lochem

Het Lochemse nieuws in de Vrije Pers van 19 mei 1945 bevat een aankondiging van de heropening van de scholen in Lochem. Op woensdag 23 mei zal het openbaar onderwijs weer worden hervat. Alle onderwijs (het lager onderwijs, de U.L.O. en de V.G.L.O.) wordt in school II aan de Burgemeester Leenstraat gegeven.

Verder vestigt burgemeester R. van Lutervelt er de aandacht op dat de repatriërende Nederlanders, die in het bezit zijn van *vijandelijke valuta*, hun Marken moeten inleveren bij één van de Lochemse bankinstellingen. Alleen dan komen zij eventueel in aanmerking voor een vergoeding, tenminste als de minister van financiën daartoe mocht besluiten.

De kleine plaatselijke advertenties in de krant van 19 mei geven er blijk van dat bedrijven weer worden opgestart en het werk op alle fronten wordt hervat. De boerenbedrijven van de families Moge-zomp (Langen), Bruil (Nettelhorst) en Bielderman (Laren) vragen flinke (of aankomende) boerenknechten voor alle voorkomende werkzaamheden, er worden nette meisjes gevraagd voor de huishouding en het Instituut "De Combinatie" in Deventer hervat op 22 mei de opleiding voor Nederlands gediplomeerd schildersgezel. Opmerkelijk is de advertentie, die architect G.J. Postel in de krant heeft geplaatst: *Teneinde zijn door oorlogshandelingen geheel verbrande archief eenigszins te kunnen herstellen, verzoekt Architect G.J. Postel Hzn. te Lochem vriendelijk aan ieder die nog bestek-teekeningen en details van zijn werk heeft, deze stukken, ook oude of vuile, af te staan. Adres: Zutphenseweg 108. Bij voorbaat hartelijk dank.* Postels nuchtere

oproep verhult het volledige verlies van al zijn persoonlijke en zakelijke bezittingen, doordat tijdens de bevrijdingshandelingen niet alleen zijn kantoor en bureau aan de Zutphense Groenmarkt, maar ook zijn prachtige woonhuis aan de Barchemseweg in Lochem waren verbrand. De architect, die in en na de oorlog nauw betrokken was bij de wederopbouw van verwoeste steden en dorpen en de zorg voor de vernielde monumenten, heeft de reconstructie van zijn archief niet kunnen voltooiën. Een verwaarloosde ziekte, gevolg van de zware oorlogsjaren, werd hem in oktober 1945 fataal.

Pinksteren 1945

Een vrolijker bericht is de aankondiging van de feestelijkheden rond het naderende Pinksterfeest van 1945. Onder andere wordt een gekostumeerde voetbalwedstrijd georganiseerd en verder zijn er verschillende andere sportieve competities gepland: 100 meter hardlopen, verspringen en zwemmen. *Alle geallieerde militairen zijn uitgenodigd bij de feestelijkheden aanwezig te willen zijn; vermoedelijk nemen zij ook aan de wedstrijden deel, zoodat de Lochemers zich in een internationalen wedstrijd kunnen meten met onze bevrijders (die evenmin getraind zijn op dit gebied).* Het is in onze tijd van overvloed nauwelijks meer voor te stellen, dat men in 1945 verheugd in de krant kon mededelen, dat tijdens het evenement 1000 glazen limonade en 125 liter goede melk, beschikbaar gesteld door de Lochemse Boterfabriek, verkrijgbaar zullen zijn.

Bronnen:
De Vrije Pers, 1^e jaargang, no.35, zaterdag 19 mei 1945